

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.v2.16-17-05-2024.p233-238

**APLICAREA METODEI STATISTICE ÎN ABORDAREA ROMANULUI
CONTEMPORAN BASARABEAN**

**APPLICATION OF THE STATISTICAL METHOD IN APPROACHING
THE CONTEMPORARY BASARABEAN NOVEL**

Danu-Straistari Elena, masterandă
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
Stratan Natalia, conf. univ., dr.
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Danu-Straistari Elena, MA student
„Ion Creangă” State Pedagogical University from Chisinau
ORCID: 0000-0002-1957-0172
e-mail: ellenadanu@gmail.com
Stratan Natalia, PhD, assoc. prof.
„Ion Creangă” State Pedagogical University from Chisinau
ORCID: 0000-0003-4807-0094
e-mail: butmalaistratan@gmail.com

Rezumat. Acest articol tratează aplicarea metodei statistice în abordarea romanului contemporan basarabean, oferind posibilitatea de a înțelege în profunzime informațiile oferite de scriitor, conturând profilul lexical și stilometria autorului. În același timp, analiza statistică facilitează abordarea pluridisciplinară a textului literar.

Cuvinte-cheie: statistică, abordare didactică, pluridisciplinaritate, lexic, stilometrie

Abstract. This article deals with the application of the statistical method in the analysis of the contemporary Bessarabian novel, offering the opportunity to deeply understand the information provided by the writer, the outline of the lexical profile and stylometry. At the same time, statistical analysis facilitates the multidisciplinary approach to the literary text.

Keywords: statistics, didactic approach, multidisciplinary, lexicon, stylometry

Introducere

Metoda statistică, conform literaturii de specialitate, este considerată o metodă de cercetare acceptată de numeroși lingviști, fiind aplicată la studierea aspectelor cantitative și formale ale limbilor. Filologii optează pentru aceasta în analiza profilului lexical și stilometrie. Aceasta presupune cercetarea limbii cu mijloace matematice.

Statistica înseamnă „nu doar o descriere numerică a unor date culese despre fenomenele de masă, este o știință, care studiază aspectele cantitative ale determinărilor calitative ale fenomenelor de masă, fenomene care sunt supuse acțiunii legilor statistice ce se manifestă în condiții concrete, variabile în timp și spațiu” [1, p. 8]. Prin intermediul acesteia înveți să gândești cu ajutorul cifrelor.

Cercetarea statistică, ca orice cercetare științifică, „cuprinde totalitatea operațiilor de culegere, sistematizare, prelucrare, stocare, analiză și interpretare a informațiilor și se realizează în trei etape distincte: observarea statistică, prelucrarea datelor/indicatorilor, analiza și interpretarea datelor” [2, p. 30]. Reprezentând un proces unitar prin conținutul, scopul și prin metodele utilizate, rolul cel mai

important îi revine analizei statistice. Etapa menționată prevede asigurarea nu numai a unei interpretări științifice a rezultatelor cercetării, ci mai ales obținerea unui material documentar real.

Prin urmare, observarea statistică este „prima etapă a cercetării statistice și constă în înregistrarea, după criterii unitare, a datelor individuale cu privire la fenomenul studiat” [7, p. 21].

Observarea trebuie să respecte două condiții: „să fie în volum complet și să aibă calitatea corespunzătoare” [2, p. 32]. Principiile organizării și desfășurării observării statistice care urmează să fie respectate sunt: autenticitatea datelor culese, completitudinea și confidențialitatea datelor înregistrate, asigurarea credibilității datelor.

Cercetătoarea Elizabeta Jaba, în lucrarea *Statistica*, clasifică „metodele de observare statistică, în funcție de mai multe criterii” [6, p. 45] și anume:

- 1) în funcție de gradul de cuprindere a numărului de unități, deosebim:
  - observare totală;
  - observare parțială.
- 2) în funcție de modul în care este caracterizat fenomenul, pot fi:
  - observări statice;
  - observări dinamice.
- 3) în funcție de modul de organizare, pot fi:
  - observări cu caracter permanent;
  - observări speciale.
- 4) în funcție de timpul de efectuare, pot fi:
  - observări curente;
  - observări periodice;
  - observări unice.

Referindu-ne la prelucrarea datelor, remarcăm un proces prin care datele înregistrate sunt sistematizate și tratate statistic în vederea obținerii sistemului de indicatori statistici.

Sistematizarea datelor înregistrate presupune ordonarea acestora în funcție de omogenitatea lor și este realizată prin centralizare și grupare statistică. Rezultatul sistematizării poate fi prezentat sub formă de serii, tabele, grafice.

Enumerarea datelor statistice într-o anumită ordine, numită *serie statistică*, se reprezintă ca „două șiruri de date statistice, în care primul reprezintă variația caracteristicii urmărite, iar al doilea șir cuprinde frecvențele de apariție a variantelor caracteristicii” [2, p. 47]. Un fapt important este conștientizarea faptului că „în orice cercetare e vorba de eroarea statistică acele abateri care pot să apară între dimensiunea reală a fenomenelor studiate și cea obținută în rezultatul cercetării statistice. Erorile statistice sunt admise într-o proporție de 5%” [1, p. 26].

Fiind respectate toate etapele unei cercetări statistice, în cadrul lecției de limbă și literatură română pot fi utilizate mai multe metode de culegere a datelor în dependență de obiectivele cercetării. E binevenită prezentarea datelor sub forma unui tabel statistic, care permite o bună vizualizare a rezultatelor.

Analiza statistică a romanului: traseul optim

Aplicarea metodei statistice în analiza romanului contemporan basarabean la lecția de limba și literatură română facilitează, în primul rând, abordarea pluridisciplinară a acestuia și permite reliefarea relațiilor dintre literatură și alte științe.

În al doilea rând, incluzând elemente de analiză statistică pentru lectura și analiza textului literar, diversificăm demersul educațional.

Analiza statistică poate fi utilizată la orice etapă a lecției, în dependență de obiectivele cercetării, gradul de dificultate și timpul necesar pentru realizarea sarcinii stabilite. Poate fi anunțată ca o temă pentru acasă sau o cercetare individuală.

Primele exerciții, în care pot fi aplicate cunoștințele elementare din domeniul statistic pot fi: citirea unei pagini dintr-un text stabilit cu numărarea cuvintelor pe pagină, fixarea numărului cuvintelor în rând, a numărului de propoziții pe pagină, compararea datelor obținute cu un alt text; numărarea cuvintelor-cheie ale aceluiași autor selectând cel puțin două lucrări diferite etc. Datele statistice vor fi prezentate într-o formă unificată. Pentru a putea fi comparate, se apelează la procente și mai puțin la fracții.

În scopul diversificării demersului educațional, propunem desfășurarea la clasele gimnaziale a unui atelier de lectură, în cadrul căruia, în primul rând, vom sublinia specificul romanului contemporan: romanul analitic, ce investighează trăirile psihologice, cu o atenție vădită pentru mediul citadin. Personajele au un caracter complex și reacții imprevizibile. Predomină conflictele interioare ale personajelor literare. Acțiunea nu este mereu cronologică, are un caracter discontinuu, cu reveniri în timp și cu anticipări. „Naratorul este și personaj, relatează întâmplările în mod subiectiv, la persoana I. Narațiunea subiectivă impune formula jurnalului și dezvoltă ca mod de expunere monologul” [3, p. 11].

Care este situația actuală ce ține de proza din Republica Moldova, inclusiv romanul contemporan basarabean va fi următorul pas.

Elevii vor fi familiarizați cu faptul că la finele anului trecut în cadrul unei întruniri la Uniunea Scriitorilor, criticii literari și scriitorii au încercat să stabilească tendințele în scrierea romanului contemporan, considerat „nava-amiral a unei literaturi” [10]. Implicat în cadrul discuțiilor, scriitorul Val Butnaru a amintit despre faptul că „acum 15 ani nu se putea discuta despre existența romanului românesc din Basarabia, fiind editate câteva cărți pe an. Actualmente, se scrie foarte mult roman, se scrie multă proză” [10].

Romanul din Basarabia s-a confruntat cu un concurs nefast de împrejurări. Astfel, este menționat romanul „Viața și moartea nefericitului Filimon” de Vladimir Beșleagă, care nu ar fi apărut atunci când a fost scris. Apariția acestuia atunci ar fi arătat viața literaturii din Basarabia, dar a fost interzis.

Cercetătorul Alexandru Burlacu consideră că „romanul basarabean merge pe diferite căi, încearcă să revină la romanul istoric, încearcă să literaturizeze amintiri din copilărie. Starea prozei e determinată de romanul care își caută formula și un roman care încearcă să iasă din cercul regionalist, un roman care mizează pe cosmopolitism” [10].

Este menționat faptul că între prozatorii basarabeni, figura lui Constantin Stere este considerată mai mult decât a unui întemeietor, el fiind și întâiul teoretician al genului. „Arta sa de romancier nu poate fi înțeleasă fără tratatul de poetică tolstoiană pe care-l expune, în mod detaliat, în articolul *Contele L. N. Tolstoi*” [5, p. 73]. Prozatorul apare ca un romancier total, contopind pictura de moravuri, documentul, reflecția intelectuală și proiecția parabolică a tragismului existenței umane, observația psihologică, portretul tipului uman. „Stere este romancierul total, care reprezintă și o conștiință de sine a artei românești” [4, p. 109].

Când vorbim de romanul contemporan basarabean, reliefăm aportul scriitorilor, care în activitatea propriu-zisă au ales inclusiv și această specie a genului epic: Ion Druță, Vasile Vasilache, Nicolae Dabija, Ariadna Șalari, Ana Lupan, Tatiana Țîbuleac, Liliana Corobca, Lucreția Bârlădeanu, Aurelian Silvestru și alții. Omul și destinul acestuia ocupă locul principal în roman. În opinia

criticilor, prin intermediul analizei statistice, pot fi observate cuvintele frecvente care sunt utilizate de către acești scriitori: *omul, soarta, viața, mâine, a fi, spune, vorbește, persoană, posibil, acum, deja, deveni, vreau, vezi, întrebare, viața, emoții, dragoste* etc.

O următoare etapă ar fi alegerea romanului propriu-zis. Poate fi propus unul din romanele scrise de Aurelian Silvestru, „un scriitor excelent, care într-un mod original redă tot ce aude și vede, filtrând cultura lumii, scene celebre sau mai puțin cunoscute din viața unor personalități sau a unui eveniment istoric” [11]. E vorba de romanul *Actorul anonim* [8], citit ușor, având un limbaj accesibil, textul fiind comprehensibil pentru elevii inclusiv de treapta gimnazială.

Ulterior, sunt stabilite obiectivele cercetării statistice. Prevalând aspectele psihologice, conform studierii preliminare a conținutului, va fi efectuată analiza statistică a termenilor din domeniul psihologiei.

Pornind de la faptul că romanul *Actorul Anonim* are 247 de pagini, cca 81510 cuvinte, sunt stabilite, după numărul de elevi, paginile care urmează a fi lecturate în atingerea obiectivelor statistice, precum și termenii care urmează a fi numărați și fixați.

Drept etapă de pregătire cu specificul statisticii, elevii sunt repartizați în grupuri și vor lucra cu câțiva termeni. Vor fi numărați anumiți termeni: personalitate, caracter, voință etc., în timp de 5 minute, fiind lecturate 1-2 pagini, urmând fixarea datelor obținute, verificarea și afișarea rezultatelor.

Concomitent, se verifică inteligența și capacitatea de a organiza detaliile. Aici le sunt de folos abilitățile obținute de la o vârstă fragedă la jocul de puzzle, ce presupune că din mai multe elemente să fie construită o imagine în totalitate. Cum se asistă deseori la faptul că fiecare elev dorește să fie în rol de profesor, în cadrul atelierului de lectură le oferim posibilitatea discipolilor de a se vedea în rol de statisticieni, operând cu termeni specifici.

Ca urmare a efectuării analizei statistice a romanului ales, datele sunt sistematizate, sunt operate anumite calcule și prezentate în tabel, conform ordinii: termeni psihologici, numărul de cuvinte găsite și procentul calculat, care-l prezintă lexemul ales din totalul cuvintelor din roman. Se operează cu formule matematice simple, cunoscute de elevi.

Fiecare grup de elevi prezintă rezultatele, observațiile sale, care sunt unificate

Tabelul 1. Statistica termenilor psihologici

Termeni psihologici	Nr. cuv.	%	Termeni psihologici (categoria)	Nr. cuv.	%	Termeni psihologici	Nr. cuv.	%
Talent, talentat	37	0,05	bucurie, bucuros	24	0,03	depresie	9	0,01
geniul	14	0,02	tristețe, trist, întristat	18	0,02	teamă	35	0,04
emoții	34	0,04	dragoste, îndrăgostit	42	0,05	Eu-I	30	0,03
aptitudini	10	0,01	voință	11	0,01	caracter	6	0,01
creație, creativitate	16	0,02	inteligență	9	0,01	personalitate	5	0,01

Astfel, s-a observat că pe fiecare a treia pagină întâlnim cel puțin un termen psihologic din șirul propus și nu numai. Numărul de termeni ce țin de psihologie, fixați – 300 - 0,37% din numărul total al cuvintelor din roman, fiind analizați și prezentați în diferite situații, în centrul fiind situat personajul literar. Termenii ce țin de sentimente/emoții alcătuiesc 0,19% din totalul de cuvinte. Cuvântul *talent* și derivatele acestuia sunt cele mai frecvent menționate, alcătuind 0,05% din totalul de cuvinte și 12,3% din numărul de termeni psihologici selectați.

Din considerentul că acest roman este întretesut cu termeni din diferite științe, putem opta pentru calculele respective și vedea statistica utilizării termenilor din domeniul istoriei, filosofiei etc. Toate acestea sunt utile pentru conturarea profilului lexical utilizat de autor pentru romanul dat, dar și pentru profilul literar al autorului în general.

Cercetarea lexico-statistică a stilului autorului

Referindu-ne la conexiunea statistică și obiectul supus analizei - romanul contemporan basarabean, reliefăm posibila colectare de date statistice ce țin de lexicul frecvent utilizat de către autor, care permite detalierea unor aspecte.

O statistică elementară, de exemplu, care se folosește din cele mai vechi timpuri, este stabilirea numărului de cuvinte folosite de un scriitor, indicii frecvenței lor în anumite lucrări etc. Statistica a dat rezultate interesante în studiul lexicului.

Analiza statistică a diferitelor fragmente dintr-un text nou, în special, permite cercetătorului să reliefeze specificul lexicului utilizat, remarcând stilul autorului de structurare a lexicului, termenii care prevalează etc. Conturând specificul lexical utilizat, este apreciată paternitatea textului și este structurat profilul scriitorului.

Sistemul conceptual al autorului poate fi definit totodată și prin setul de priorități tematice ale autorului, care prevede un vocabular tematic. Apelând la cercetarea asupra potențialului transformărilor lexicale se presupune abordarea specificului combinației de cuvinte a autorului. Aceste aspecte ale cercetării stilului se pot baza pe date lexico-statistice inițiale și pe construirea de modele care deschid noi oportunități de interpretare a lexemelor utilizate de către autor.

Pe parcursul efectuării cercetării lexico-statistice a stilului, necesită „respectarea a două principii importante ale cercetării lexico-statistice a stilului” [9, p. 122]:

- 1) principiul cercetării în două direcții a stilului ca trăsături ale vocabularului literar-artistic al autorului (aspect paradigmatic) și ca trăsături ale combinabilității cuvintelor de către autor (aspect sintagmatic);
- 2) principiul analizei statistice comparative obligatorii, care presupune identificarea trăsăturilor de stil, în plan comparativ cu trăsăturile unui anumit text și, pe de altă parte, trăsăturile universale ale aproape oricăror texte literare.

Dar pentru a stabili parametrii lexicali ai stilului autorului textului, trebuie să fie analizate câteva texte. Spre exemplu, cercetarea lexico-statistică a stilului, efectuată prin analiza a două romane: *Actorul anonim* și *Străina de la Hollywood* ale scriitorului Aurelian Silvestru, a permis reliefaarea cuvintelor frecvente: *creație, personalitate, geniu, destin, Dumnezeu, talent, Eu-l, sentiment, viață, poate, bestia, Universul etc, unde sunt într-o simbioză elemente de psihologie și filosofie etc.*

Alcătuirea unei analize de stil în plan comparativ cu alți autori poate permite evidențierea specificului lexical-stilistic al reprezentanților unui curent literar.

Concluzii

Optând pentru metoda statistică în abordarea romanului contemporan basarabean, sunt încurajați elevii, cititorii pentru o analiză profundă a informației oferite de autor. Cercetarea lexicostatistică a stilului ne oferă mai multe detalii despre profilul scriitorului.

Totodată, este adus un plus de valoare argumentativă și persuasivă în procesul de predare-învățare a conținuturilor educaționale.

Prin intermediul metodei statistice se asigură abordarea modernă a conținuturilor. Este încurajat educabilul cu aptitudini speciale să obțină rezultate frumoase la disciplinele de bază. Și nu în ultimul rând este modelat elevul modern care poate aplica cunoștințele din domenii diferite la lecție.

Bibliografie

1. ANDRONIC, L. PÂRȚACHI I. *Statistica în comunicare*. Chișinău: CEP USM, 2013. 228 p.
2. BALU, M. *Bazele statisticii*. București: Fundației România de Măine, 2007. 369 p.
3. BARBU, M. *Aspecte ale romanului contemporan*. Craiova: Scrisul Românesc, 1993. 344 p.
4. CIMPOI, M. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, ed. a III- a. București: Litera, 2002, 392 p.
5. DOLGU, L., STRĂJESCU, N. *Originile și trăsăturile romanului basarabean contemporan*. În: *Materialele conferinței științifice a studenților*, 13-14 mai 2020. Chișinău: Tipografia UST, 2020, ed. 69, pp. 71-76. ISBN 978-9975-76-309-7.
6. JABA, E. *Statistică*. București: Economică, 2000. 448 p.
7. MOVILĂ, I. *Statistica teoretică și economică: Manual pentru studenții profilului economic / ASEM, USARB*. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2015. 246 p.
8. SILVESTRU, A. *Actorul anonim*. Chișinău: Tocono, 2021. 260 p.
9. МУХИИ, М. *Лексическая статистика и стиль авторов классической прозы в XIX*. М: УрФУ, 2019. 119-125 с.
10. "Încotro se îndreaptă romanul contemporan", - la această întrebare vor să afle răspuns criticii literari și chiar scriitorii. În: Jurnalul orei 19.00, Jurnal TV, 2023.
<https://www.jurnaltv.md/news/e46d241399494a4f/index.html> (vizitat 05.02.24).
11. Aurelian Silvestru ne învață „Mersul pe apă”. În: Ziarul de Gardă, 2017.
<https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/aurelian-silvestru-ne-invata-mersul-pe-apa/> (vizitat 05.02.24).